

«گزارش کردن» کاربران مزاحم در فضای مجازی را جدی بگیریم

پلتفرم‌های تعاملی در کمین مزاحمان

شرق: آزارگران در سراسر دنیا از هر فرصت و موقعیتی برای آزارگری و مزاحمت استفاده می‌کنند. آزارهای‌شان هم تقریباً در هر جای دنیا از چند فرم واحد پیروی می‌کنند؛ گاهی در شهر، در خیابان‌ها و پیاده‌روها و به شکل حقیقی، گاهی هم در شبکه‌های اجتماعی یا پلتفرم‌های تعاملی، از پشت صفحات نمایشگر گوشی. شهلا اعزازی، مدیر گروه مطالعات زنان انجمن جامعه‌شناسی ایران، پیش از این گفته بود ۷۵ تا ۹۸ درصد از زنان مورد آزار قرار گرفته‌اند. با گسترش اینترنت و توسعه شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های تعاملی خریدوفروش، آزار در دنیای مجازی بیش از جهان حقیقی به چشم می‌آید؛ اما برای جلوگیری از آزارگری در فضای مجازی چه باید کرد؟ مزاحمت یکی از شایع‌ترین این آسیب‌هاست و کارشناسان برای این آسیب‌ها تعریف هم دارند. در واقع هر رفتاری که در فضای مجازی باعث تعدی به آسایش و استقرار بدنی، روحی و عاطفی یک فرد یا گروه شود، «خشونت» نامیده می‌شود. اگر بخواهیم این تعریف ساده را بسط دهیم، باید بگوییم خشونت مجازی یعنی رفتارها و اعمال عمدی که درباره دیگران از طریق کامپیوتر و لپ‌تاپ و موبایل و… به اشکال مختلفی مانند آزار و اذیت، تهدید، فحاشی، تحقیر، جعل هویت، فاش‌کردن اطلاعات با هدف آبروریزی، ارسال متن و عکس غیراخلاقی و هر محتوای آزاردهنده انجام شده.

خشونت سفید چیست؟

هرگونه ایجاد مزاحمت و به طور کلی سوءاستفاده از پلتفرم‌های تعاملی آنلاین در آسیب‌رساندن به دیگران که به آن «خشونت سفید» گفته می‌شود، به یک تجربه بسیار رایج تبدیل شده است؛ تجربه‌ای که عموماً در دنیا و البته در کشور ما بیشتر زنان استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های تعاملی را هدف قرار داده است. نظرسنجی‌ها نشان داده که ۲۳ درصد از زنان در هشت کشور، آزار و اذیت آنلاین را در پلتفرم‌های اجتماعی تجربه کرده‌اند.

هر فردی با خشونت و سوءاستفاده آنلاین متفاوت برخورد خواهد کرد؛ اما صرف‌نظر از اینکه در مراحل ثانویه چه رویکردی در مواجهه با آزارگر خواهیم داشت، نخستین قدم در

مواجهه با آزارگر، گزارش‌کردن اوست. چه این سوءاستفاده به سمت شما باشد یا به شخص دیگری، اولین قدمی که می‌توانید بردارید، این است که تخلف را به پلتفرم گزارش دهید. گزارش‌کردن و بررسی گزارش کاربر صرفاً یک نمایش نیست. پلتفرم‌ها بر خود فرض می‌دانند گزارش‌های کاربران را بررسی کنند تا محیط ایمن‌تری برای تعامل دیگر کاربران خود داشته باشند. این امکان امروز محدود به پلتفرم‌های بین‌المللی نیست و در پلتفرم‌های نشر آگهی در داخل کشور هم وجود دارد. به‌عنوان مثال کاربران در پلتفرم دیوار، در مواجهه با هر شکلی از رفتار مخرب می‌توانند کاربر متخلف را نه‌تنها مسدود کرده؛ بلکه او را به این پلتفرم‌ها گزارش کنند. بیشتر پلتفرم‌های اجتماعی به کاربران خود این امکان را می‌دهند که حساب‌های متخلف را مسدود کنند تا کاربر متخلف دیگر نتواند با کاربران تعامل داشته باشد یا نتواند محتوای آنها را ببیند.

با همه‌این ملاحظات، در نهایت چه باید کنیم؟

اما با همه این مراقبت‌ها اگر با آزار و خشونت در فضای مجازی روبه‌رو شدیم، چه باید بکنیم؟ پیگیری حقوقی جواب می‌دهد؟ شیما قوشه، وکیل پایه یک دادگستری، درباره جاش‌های پیگیری حقوقی خشونت آنلاین می‌گوید: «مشکل عمده و بزرگ‌ترین چالش ما در زمینه جرائم رایانه‌ای، مسئله اثبات است و این در حالی است که در برخی اپلیکیشن‌ها این امکان وجود دارد که گفت‌وگو و تصاویر ردوبدل‌شده را برای هر دو طرف چت پاک کرد. دومین مسئله، نپذیرفتن یا رد اتهام است؛ اینکه اگر شخص مرتکب، مالکیت آن اکانت (حساب مجازی که مزاحمت با آن انجام شده) را انکار کند یا نپذیرد و ادعا کند که این شماره و حساب متعلق به او نیست، کار یا بسیار دشوار می‌شود یا تقریباً ناممکن». امید سلیمی‌پنی، حقوق‌دان نیز با تأیید این موضوع می‌گوید: «واقعیت این است که ابزارهای مختلفی در فضای مجازی وجود دارد که مجرم می‌تواند ردپای خود را پهراحتی پاک کند و از بین ببرد. فرضاً فرد آزارگر، وارد دایرکت شخص دیگری شده و انواع جرم‌های پیش‌گفته را مرتکب می‌شود و به روح و روان مخاطب آسیب می‌رساند و بعد با زدن چند دکمه، کل چت را

شده‌اند. در مورد متهم ردیف چهارم هم به جهت ارتکاب جرایمی نظیر «معاونت در شروع به قتل» و «سرقت» و با لحاظ نقش وی در جرایم ارتکابی، دادگاه وی را مجموعاً به هشت سال حبس تعزیری محکوم کرده است».

او همچنین خبر داد که رای صادره به طرفین ابلاغ شده: «رای صادرشده قطعی نبوده و در صورت فرجام‌خواهی، پرونده به دیوان عالی کشور ارسال خواهد شد و در صورت تأیید رای و قطعیت آن، اجرا خواهد شد».

شام آخر

چهار ماه از آن شب مخوف گذشته است. اما هنوز هم جامعه هنری و البته عموم مردم در نابوری به مرگ مهرجویی و همسرش می‌نگرند. پرونده‌ای جانی که گرچه در عرص چند روز پرده از رازش کنار رفت اما با حرف و حدیث‌ها و خرده‌روایت‌های بسیاری همراه بود. درست کمی پیش از وقوع قتل، وحیده محمدی‌فر در صفحه شخصی خود در شبکه‌های اجتماعی از تهدیدهای «شخصی ناشناس با لهجه غییرایانی» با چاقو از پشت در ویلا خبر داده بود. او همچنین نوشته بود که در هفته‌های اخیر مورد سرقت قرار گرفتند و دو ستور مربوط به پروژه سستوری ۲ از خانه آنها دزدیده شده بود. اینها داغ این تراژدی را سخت‌تر می‌کرد.

ساعت ۳ بامداد روز ۲۷ مهر ماه باغبان سابق ویلای مهرجویی که به عنوان متهم بازداشت شده بود، لب به اعتراف کشود. او به این دلیل که از مدت‌ها قبل بر سر مسائلی با خانواده مهرجویی اختلاف داشت، از اولین کسانی بود که به عنوان مظنون توسط پلیس دستگیر شد. او در اعترافاش گفت که پس از قتل قربانیان مقداری اموال از خانه آنها را به سرقت برده که بخشی از این اموال توسط پلیس کشف شده است. دو روز بعد، یک منبع آگاه در گفت‌وگو با فارس جزئیاتی از اعترافات قاتل مهرجویی را نقل کرد. اینکه قاتل گفته است بعد از اینکه با شکایت خانواده مهرجویی دستگیر شده از آنها کینه به دل گرفته است: «آنها به‌خاطر یک جابروبقی از من نگذشتند و وقتی آزاد شدم، سراغشان رفتم و خواستم ۳۰ میلیون تومان که از آنها طلب داشتم را بدهند. اما انکار کردند. من در زمانی که برای آنها کار می‌کردم، ۳۰ میلیون تومان طلبکار شده بودم، اما آنها حاضر نبودند این مبلغ را پرداخت کنند و می‌گفتند که هیچ بدهی‌ای به من ندارند. همه اینها باعث شده بود که از آنها کینه به دل بگیرم. در نهایت نیز وقتی دیدم حاضر نیستند پولم را بدهند، نقشه قتل‌شان را کشیدم».

او شب حادثه را هم تعریف کرده بود: «شب حادثه به همراه برادرم که سرابدار یکی از ویلاها در شهرک است و دو دوست دیگرم که آنها هم در شهرک کار می‌کنند، برای ویلای مهرجویی شدید. وقتی در را باز کرد، من با چوب به سمت او حمله کردم و به او ضربه زدم. برادرم و دوستم هم به اتاق رفتند و همسرش را گرفتند. ابتدا برادرم دستان همسر مهرجویی را گرفت و دوستم با چاقو به او ضربه زد و وقتی یی‌حال شد برادرم هم با چاقو به او ضربه زد». او قتل مهرجویی را کردن گرفته است: «من هم مهرجویی را با چاقو زدم و بعد به اتاق رفتم و وقتی مطمئن شدم درودیشان مردند، النگوها و طلاهای همسر مهرجویی، موبایل و اموال دیگر را سرقت و آنجا را ترک کردیم. سپس به خانه‌ام رفتم، چون لباسم خونی شده بود، آن را دور انداختم و یک دست لباس نو تهیه کردم و پوشیدم. طلاها، اموال مسروقه و چاقو را هم به دوستم که در شهرک کار می‌کرد دادم تا نکه دارد».

منبع آگاه همچنین گفته بود که با اعترافات باغبان جوان، مأموران راهی مخفیگاه چهارمین متهم که النگوها، چاقو و اموال مسروقه در اختیار او بود، شدند و این مرد نیز دستگیر شد.

اسدالله نقدی، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه بوعلی سینا: پیش از ورود به موضوع اصلی این یادداشت باید یادآوری کنم به هیچ وجه قصد این نقد و بررسی، دفاع از تخلفات و ساخت‌وسازهای غیرمجاز در هیچ‌جای کشور از بیلاقات مازندران و ماسال و سواحل شمال تا لوسان و قشم و امامزاده ارومیه تا عباس‌آباد ساوه یا همدان و شاندیز مشهد و… نیست. غیرمجاز است و هیچ حق فردی برای متخلفان و اهالی زودبند نسبت به عرصه‌های منابع طبیعی و خارج از محدوده رسمی و قانونی شهرها و روستاهای توریستی ایجاد نمی‌کند و نیست. در تجربه برنامه‌ریزی منطقه‌ای و شهری ایران دو داستان پرتکرار ساخت و تخریب بیش از نیم‌قرن است که تکرار می‌شود؛ در دو فاز اقتصادی و اجتماعی کاملاً متفاوت، یکی در مناطق حاشیه و سکونتگاه‌های غیررسمی در اصطلاح شهرداری‌چی‌ها ساخت‌وسازهای غیرمجاز و دومی در نقطه مقابل در محلات اعیانی و بیلاقات.

بازتاب رسانه‌ای اولیه اگرچه وجود دارد اما به وسعت بازنشر برطمطراق تخریب‌های نوع دوم نیست شاید به یک دلیل واضح اجتماعی‌که تخریب خانه‌های محقر فقرا و مهاجران افتخاری ندارد و سهل که نوعی دلخوری جامعه و به دور از عدالت تلقی‌شدن به‌همراه داشته باشد. در مورد تخریب ویلاها و ساخت‌وسازها در بیلاقات شهرهای ایران اما با آب و تاب در رسانه‌ها منعکس می‌شود زیرا قانون‌گرایی و نیز مبارزه با مفاسد و رانت و تبعیض را تداعی می‌کند. جامعه هم آن را برمی‌تابد که حتی نوعی خنک‌کردن دل مردم عادی را هم به‌همراه دارد.

در اینجا لازم است اشاره شود که نفس برخورد با تجاوز به حریم منابع طبیعی یا ساخت‌وسازهای غیرمجاز در خارج از حدود قانونی شهر و روستاهای کشور امری پسندیده و نیکوست و اجرای قانون است اما اجرای قانون فقط برای این نیست که اجرا شده باشد. اجرا برای تأثیرگذاری و بازدارندگی و کاهش جرائم و مفاسد است. کسانی که استفاده از رابطه، رانت یا غفلت سیستم اداری در پیرامون شهرها و روستاهای توریستی شروع به ساخت‌وسازهای مسکونی یا تفریحی می‌کنند، اغلب این زیرساخت‌ها پس از بهره‌برداری (گاه سال‌ها بعد) با هجوم پولدزها و بیل‌های مکانیکی مواجه و اغلب پوشش رسانه‌ای خوب هم داده می‌شوند و دهه‌ها این داسان پرتکرار رخ می‌دهد و همیشه هم با آب و تاب و عبارت‌هایی چون قلع و قمع اخبار آن منتشر می‌شود تا دیگران را از ساخت‌وسازهای غیررسمی و خارج از محدوده رسمی شهرها در عرصه‌های منابع طبیعی و بدون مجوز مطلع کند. اصل این نگاه درست است، رویه اصولی‌تر اما پیشگیری از ساخت و سرمایه‌گذاری این‌چنینی است.

شاید در نگاه اول تصور شود چون با سرمایه‌های شخصی و از سمت افراد برخوردار و منفذ جامعه است برای عده‌ای نوعی تسکین و برای سیستم‌های نظارتی نوعی نمایش اقتدار در مبارزه با فساد تلقی شود اما باید به پیامدهای اجتماعی و اقتصادی این رویداد هم اندیشید. اولاً و قبل از همه این ساختمان‌های مجمل و شیک با سرمایه‌های این جامعه ساخته شده است حتی اگر خصوصی باشد؛ چرا باید «برای تخریب» و انهدام ساخته می‌شدند؟! حتی نه یکی دو ویلا و باغ، گاه یک شهرک! یا ۲۴ و ۶۴ و… و در اقصا نقاط کشور، دومین نکته مهم که کمتر مورد توجه و تحلیل قرار گرفته است این مجموعه‌ها با آب و برق و آهن و سیمان و تاسیسات و سایر مواد و مصالح که:

-اغلب به صورت پراکنده‌ای یا با بهره‌گیری از منابع عمومی و دولتی توزیع می‌شود ساخته می‌شوند.

-تولید این مصالح و مواد که به بهای آسیب به محیط زیست و منابع طبیعی

جنسی» را جرم‌انگاری کرده و برای آنها مجازات‌هایی ازجمله حبس از ۹۱ روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا ۲۰ میلیون ریال یا هر دو مجازات تعیین کرده است.

نکته اینجااست که برخلاف جرم توهین، جرائم مزبور «غیرقابل گذشت» تلقی شده و درصورتی‌که شاکی خصوصی رضایت بدهد، باز هم قاضی می‌تواند از بابت مجازات عمومی، متهم را به مجازات محکوم کند.

بسیاری از پلتفرم‌ها پیش‌ازاین، هر شکلی از آزار را به صورت کنشگرانه و با استفاده از ابزارهای نظارتی خود پایش می‌کنند. بااین‌همه و علاوه‌براین پلتفرم‌ها همواره کاربران خود را دعوت می‌کنند تا در مواجهه با هر شکلی از آزار و مزاحمت از سوی دیگران، آنها را به پلتفرم معرفی کنند. به‌ویژه در پلتفرم‌های انتشار آگهی‌که که بسیاری از کاربران آن را به‌عنوان محل کسب‌وکار خود می‌دانند، برخورد با کاربران آزارگر ضروری‌تر است؛ چه برای کاربر مسود آزار قرارگرفته با گزارش‌کردن تخلف، چه برای پلتفرم با تنبیه کاربر متخلف.

ساختن برای ویرانی

داستان تکراری تخریب ویلاهای غیرمجاز

در گوشه‌ای از شهر و روستا شاهد «تخریب» باشید.

-نوعی دورریختن و هدردادن منابع هم هست.

و در نهایت سؤال مهم یا راه‌حل اصولی‌تر این است که چرا باید این حجم متخلف بتوانند چنین حجم عظیمی ویلا و ساختمان‌های عظیم و گاه محیر‌العقول بسازند، گاه سال‌ها استفاده و آنگاه تخریب شود.

پیشگیری بهتر از درمان است آن‌هم از نوع تخریب و هدردادن سرمایه و منابع حتی اگر پول‌ها شخصی باشند! نباید دور ریخته شود، باید در جای درست به کار گرفته شود، تخریب این واحدهای مسکونی در هر مقیاسی اتلاف و هدردادن اموال عمومی است.

۲- وقتی بنایی در جایی ساخته می‌شود از ملزومات ساخت بنا، برداشتن خاک‌های بابتی (که معمولاً ۵۰ سانتی‌متر تا ۱ متر عمق دارند) و خاک‌های تراکم‌یافته و تثبیت‌شده طبیعی (خاک بکر) است.

بنابراین داستان به این سادگی نیست که با حذف بنا (در اصطلاح حقوقی اعاده به وضع سابق)، اثرات زیان‌باری که روی خاک و طبیعت اطراف به وجود آمده، از بین برود.

ای بسا به واسطه نخاله‌های ساختمانی که در اثر عملیات تخریب ایجاد می‌شود، حجم بیشتری از خاک بابتی و طبیعی اطراف بنا نابود شود.

کارشناسان عمران می‌گویند ساختن بنا آن هم بناهای لاکچری و لوکس یکباره و خلق الساعه نیست که دستگاه‌های متولی را در مقابل عمل انجام‌شده قرار داده باشد. ساخت این‌گونه بناها، عموماً، بین یک تا سه سال به طول می‌انجامد. اگر اراده‌ای برای جلوگیری از این ساخت‌وسازها وجود داشته باشد، این اتفاقات از اساس رخ نمی‌دهد.

در عین حال که اولویت اساسی پیشگیری و ممانعت از تغییر کاربری اراضی و تفکیک و قطعه‌بندی و فروش و ساخت باید باشد اما رویکردهای جایگزینی مانند استفاده برای اهداف عمومی و اجتماعی بهتر است بر تخریب ارجح دانسته شود.

قبل از اتمام سخن تأکید کنم که نقد رویکرد تخریب فقط از منظر «خیر عمومی» و مصالح اجتماعی و بهره‌برداری درست از منابع اقتصادی است. حتی تأکید بر اینکه هزینه تخریب با متخلف است هم رافع این هدررفت منابع نیست. منابع شخصی هم به جای اضمحلال و انهدام باید استفاده بهتری مثل واگذاری بنا به فعالیت فرهنگی، موزه یا بهزیستی (این بخش نیازمند بررسی کارشناسی بیشتری از همه ابعاد حقوقی و اقتصادی و اجتماعی است) داشته باشد.

رفع تداخلات اراضی کشاورزی و ملی زیرآ حفاظت، توسعه و صیانت از اراضی کشاورزی و منابع طبیعی، تأمین سلامت و امنیت غذایی هر جامعه مستلزم حفاظت از زمین -بهربرداری صحیح و مطابق قانون از منابع آب و خاک آن سرزمین است و هرگونه رفع تداخل کاری اصولی و صحیح است. تخریب این بناها نخواهد توانست جلوی ساخت‌وساز غیرقانونی و نابودی منابع طبیعی و تغییر کاربری زمین و سواحل و باغات و… را بگیرد. متأسفانه درخصوص سایر موضوعات مانند ماشین‌های لاکچری و برخی مکشوفات قاچاق و اقلام بهداشتی و… همین روش اجرا می‌شود. در نگاه کلان و توسعه‌نگر منابع کشور شامل منابع دولتی و خصوصی می‌شود. اقتصاددان شهریل باران علل داخلی توسعه‌نیافتگی در کشور‌های در حال توسعه را عواملی مانند هدردادن منابع، مصرف اضافی، کارکنان غیرمولد و سوءاستفاده در دستگاه‌های عریض و طویل اداری می‌داند.

سخن پایانی هم از منطری متفاوت تخریب و نمایش این موضوع زمینه‌ساز (باعث پیشگیری و عبرت نشده وگرنه این همه ساخت‌وسازهای غیرمجاز مستمر نباید صورت می‌گرفت) خراشیده‌شدن روح و روان جامعه می‌شود و از بعد روان‌شناسی اجتماعی در بلندمدت و خزنده پیامدهای منفی و نامرئی بسیاری دارد. این رویکرد نیازمند بازنگری توسط حقوق‌دان‌ها، اقتصاددانان و کارشناسان منابع طبیعی و کشاورزی و متخصصان اجتماعی است.